

KATOLIK (1093) *sb m*

k- (410), c- (1); -th- (301), -t- (115); *poza tym catholici (677) cf Npl.*

a jasne (w tym 5 r. błędne znakowanie i 4 r. nie kreskowane prawdopodobnie ze względu na pisownię łacińską), o jasne.

sg N katolik (47). ◇ G katolika (3). ◇ D katolikowi (2). ◇ A katolika (6). ◇ I katolikiem (15); -em (1), -(e)m (14). ◇ V katoliku (2). ◇ pl N katolicy (796) [w tym: catholici (postać dialogu z WujJud) (677) może lat.], katolikowie (20); -cy : -owie WujJud (3 : 4), SkarJedn (3 : 1), SkarŻyw (6 : 3), CzechEp (13 : 4), ActReg (3 : 1), WujNT (39 : 6), PowodPr (10 : 1). ◇ G katolik(o)w (75). ◇ D katolik(o)m (49). ◇ A katoliki (32). ◇ G a. A katolik(o)w (1). ◇ I katolikami (27), katoliki (10); -ami GrzegRóżn, WujJud (2), WujJudConf, CzechEp (9), WujNT (7), PowodPr, SkarKazSej; -i StryjWjaz, NiemObr, ReszHoz; -ami : -i SkarJedn (1 : 5), SkarŻyw (3 : 1), ReszList (1 : 1). ◇ L katolikach (6). ◇ V katolicy (2).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Członek Kościoła rzymskokatolickiego; *catholicus Cn [w tym: w funkcji postaci dialogu (677)] (1089) : Bo nářz Kátholik láie ludźiem różney wiáry / Ci zářię nářzekáią ná Rzymřkie przywáry. Prot D; RejZwierz B3v, 235 [5 r.]; IVDICIVM Albo. Rozřádek niekorych Kátholikow o Coⁿfeřřiey ředomierski[ey] Roku 1570 wydáney. WujJud kt; W. Kr. M. Pána řwego Miłostíwego. prawdźiwie wierni y pořłuzni poddáni. Niekory Kátholikowie. WujJud B3v; Nieprzyiaciele słowá Bořego Catholici byc nie mogá. WujJud 10v marg, B3v, B7v, 1, 1v [3 r.], 2 [2 r.] (695); WujJudConf 11, 12; Pánowie řwar zácźęli iáko řacy w řzkole/ O Confederáciá wprzod Ewányelicy/ S Křięžá/ y s Kátholiki/ káźdy rozno krzyčzy. StryjWjaz C2v; Kátholiki kory obrázy mieli/ mękami rozmáitemi zábijař/ Mnichom řię řenić y řluby łámáć kázał SkarJedn 200, 18 [2 r.], 21, 25, 101, 190 (26); Oczko A3; Bo to řá rzečzy Kátholikowi od Bogá y kořciolá zákazáne SkarŻyw 59, A4, 58, 59, 86 [2 r.], 87 [2 r.] (28); Nářzy Kátholicy/ ten fundáment [...] okázowáli być fářřzywym [...] z wiela przyczyn CzechEp 108; X. K. wřzytkie przednieyřze stáre Katholiki Arryanámi poczyniř. CzechEp 195 marg, 108 [2 r.], 109, 113, 114, 115 (40); A przedřię wyznánie nářze/ o duchu ř. Kátolikom podeyřřzáne ieft. NiemObr 133, 34 [2 r.], 36 [2 r.], 74, 75, 76 (29); ReszPrz 39; ReszHoz 141; Tego tedy Pářterzá zwierzehnořci/ dla zářřymánie iednořci rádźi záwřze podlegáli Katholicy ReszList 185, 155, 156, 185; tedy teř potrzeba grauamina Katolikow strony Prophanowania Kořciolow Dziesiecin etc Przez ten Proces zniesc. ActReg 19, 19 [5 r.], 20, 21; PRzeřęgnánie Stořu/ ábo ráčzeř tych rzečzy/ korych z łáři Bořey pořywamy ná řtole/ iedni řię wřtydžá/ iáko málowáni y oźiębli Kátholicy/ drudzy řię onym brzydžá LatHar 56, 324, 513; Náwet y Cářtálio/ choć teř nie kátholik/ Baptifřmum tákźe nie nuržánie (merřionem) ále myćiem ábo omyćiem (lotionem ábo ablutionem) pirwey był przełožyř. WujNT 12; Coř zá wymowkę mieć będą Kátholikowie/ kory řię zwiěř dáli Lutrowi ábo Kářwinowi/ bez řadnych zgołá cudow? WujNT 369, przedm 2 [2 r.], 4, 5 [3 r.], 8, 12 [2 r.] (73); To nářłáchetnieyřze Křięžę/ od tego czářu iáko zořł Kátolikiem/ ták był gorácy á vprzeřym wyznawáczem Religiey nářzey Powřzechney WysKaz 42, 15, 16, 19, 26, 30, 32, 39; Námi Kátolikom/ iáko w wiáre ták y w řumnieie/ bez duřřney obrázy przetwaržáć řie trudno. PowodPr 45, 25 [2 r.],*

31, 32 [2 r.], 35, 38 (24); CAtholik/ włafne przezwiłko CChrześcijańskie SkarKaz Ooooo, 277b, 382a, 417b [3 r.], 419b [3 r.], 453b, 549b; SkarKazSej 674a, 680b, 684a [3 r.], 685a, b [2 r.] (19).

W *przeciwstawieniach*: »katolik ... heretyk (47), ewangelik (2), konfesyjonista (2), kaczerz, kalwinista, nowowiernik, odszczepieniec, sektarz« (56): *OrzRozm* F4v; Coⁿfeffionifte [!] Kátholiki potwarzaią. *WujJud* 5v marg, L13; *SkarJedn* 192, 197, 275, 350, 382; Po zabićiu tego świętego Piotra: z Heretykow/ nie tylko Kátholikami/ ale zakonnikami wiele ich zoftalo *SkarŻyw* 374, 59 marg, 86 [2 r.], 299 [2 r.], 372, 391, 545; *CzechEp* 40, 132 [2 r.]; *ReszList* 188; *PudłFr* 6 [2 r.]; Ma tym sposobem mawziac dosiebie zRady szesc katolików ałzescEwangelików zktoremi tylko takie sprawy sądzic ma *ActReg* 17, 16; ZAłmákowála dziś bárzo/ Wiklefa kácermiłtrza náuk/ łakomym Kátholikom/ y fkapym Nowowiernikom *LatHar* 126; Bo widzieli/ iż po wydaniu Bibliy Polfkicy od Kátholików w Krákwie/ wnet náftala Biblia Brzelka od Kálwiniłtow przełozona *WujNT przedm* 1; Teć były przyczyny/ [...] przekładania tego Nowego teftamentu: [...] wielka potrzebá Kátholików: á niezmierna przewrotność odłzczepieńców. *WujNT przedm* 3; Co gdyby Sektarze baczyć chćieli/ nie potwarzaliby Kátholików *WujNT* 817, *przedm* 3, s. 16, 44, 50, 63 (22); *SkarKazSej* 684a, 685a [2 r.], 687b [2 r.], 700b, 701a; *KlonWor* 47.

W *charakterystycznych połączeniach*: *katolik dobry* (4), *łakomy, malowany, mądry, miły, nabożny, nasz* (8), *niedbały, obłędliwy, oziębły* (2), *prawy* (5), *prosty, przedni, stary, stateczny, wielki, zły, zmyślony*; *katolików niezbożność* (2); *na katoliki przenaśladowanie, wojna*; *katolikiem być* (13), *czuć się, czynić się, zostać* (6), *zwać (nazwany)* (4); *my katolicy* (27).

Wyrażenia: »katolik chrześcijanin, krześcijański« [szyk 2 : 2] (3 : 1): *WujJudConf* 22; *SkarJedn* 158, 169; V fámym Chrześcijań Kátholików náuká y wiadomośc pewna o prawdziwym Bogu [...] zoftala. *SkarKaz* 276a.

»kapłan katolik« (1): że Declaruiemy się iz służby y Małženstwa Ktoreby Kapłani Katolicy i Ministrowie Ewangelliey ktoreykolwiek religiey Chrzescianskiej [...] nobilibus etPlebeis przedtym y napotym dawali firma et legitimo bydz rozumiely *ActReg* 16.

»nowy, dzisiejszy, terazniejszy katolik« = *ironiczne określenie ówczesnych katolików, występujące w polemicznych tekstach innowierców* [szyk 14 : 1] (8 : 5 : 2): Ktorych nowych Kátholików niezbożną śmiałością y X. K. zawiędziony/ oto fię y tak y owák wierćieć muśi *CzechEp* 109; Wedle wyroku starych pátrefów terazniejszy Kátholicy fą Heretycy. *CzechEp* 132 marg, 51, 109 [3 r.], 112, 134, 195, 372; Tertullian [...] ten łowká tego *Trinitas* napirwey vzywac poczala/ ale w różnym wyrozumieniu/ od dziśieyłych Kátolików *NiemObr* 126, 122, 127 [2 r.], 136.

»(prawo)wierny katolik« [szyk 7 : 2] (9): *SkarJedn* 133; Ná to mowie/ iż wiernym Kátholikiem zoftac: nie w famey iefł mocy ludzkiej *SkarŻyw* 369, 114; Lecz Kátholicy prawowierni/ choćia wierzą y wyznawaią [...] iż Chriřtus iefł Bogiem prawdziwym: iednak przećieć nie máią dwu/ ani trzech Bogów prawdziwych. *WujNT* 828, 44, 463, 588, 744, 748.

Zestawienie: »katolik rzymski; katolik Kościoła łacińskiego, rzymskiego« [szyk 7 : 1] (6; 1 : 1): Gdy tedy Kátolicy kościoła Łacińfkiego Greki opánowali/ pořtawili ná Cefarřtwie Báłdwiná Fráncuřfkiego *SkarJedn* 258; to fię za pomocą Bożą iásnie pokazac moze/ iż terazniejszy Rzymfkich Kátolików irořfza y iádowitřza niż Káimowá řprawa *CzechEp* 36, 43, 117, 120, 126, 131; *ActReg* 16.

Szeregi: »(ani) chrześcijanin abo (i, ani) katolik« [szyk 4 : 1] (5): *SkarŻyw* 152; Obącz / iż toż ieft/ záprzec fię Chriřtułá/ á nie wyznác fię być vczniem Chriřtułowym/ Chrześcijáninem ábo Kátholikiem. *WujNT* 379, 444 [2 r.], 830.

»papieżnik a katolik« (1): Papieżnik á Kátholik iedno. *WujNT* Aaaaaa3v. [*Ponadto przy innym szeregu 1 r.*].

»katolik albo powszechnik (a. powszechnej wiary człowiek)« [szyk 1 : 1] (2): Służnie ftary zwyczaj przeciwko nowości wálzey ma mieć miejsce. Bo ták dopiro Kátholikámi álbó Powfzechnikámi będziemy *WujJud* 37v; *SkarJedn* 362.

»katolik i (prawo)wierny« [szyk 2 : 1] (3): Y Cefarzowie Chrześciańcy [...] te Bifkupy zá Kátholiki y prawowierne mieli/ ktorzy z Papieżem fpołeczność trzymáli. *SkarJedn* 146; *WujNT* 31; *SkarKazSej* 701a.

Iron. (1): Izali my będziemy v nich Heretykámi/ á on z Kálwinem y z Symlerem (ktorzy ták wykłádáią to mieyfce) będá Katolikámi. *GrzegRóżn* B4v.

W przeni (2) : (*marg*) Piotr Katholik práwy. (-) A w tym Piotr nośi oobę wřzytkich Kátholików: ktorzy dla żadney fłow Páńfkich trudności/ áni dla żadnego oderwánia odfzczepieńcow [...] Chriřtułá nigdy nie odstąpią. *WujNT* 333, Aaaaaa4v.

Przeni: *Pisma pisarzy katolików* (2) : Zá pobudką X. K. muśiałem w stáre Kátholiki wględác y nimi tych nowych probowác. *CzechEp* 128 *marg*, 128.

2. *Tytuł patriarchy kościoła ormiańskiego* (4) : Katolik papież Armenfki. *MiechGlab* **v; Ormiańfki Kátholik ná Zborze Ierozolimfkim popráwę obiecał. *SkarJedn* d7v, 252 [2 r.].

Synonimy: 1. *papieżnik, powszechnik, rzymianin.*

Cf **NIEKATOLIK**